

**Мавзу: ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ БОШҚАРУВ
ТИЗИМИНИ РАҚАМЛИ ТРАНСФОРМАЦИЯ ҚИЛИШНИНГ
ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ ЖИҲАТЛАРИ**

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Мустақил изланувчиси

Бобохўжаев Аслиддин Музаффарович

Аннотация. Мазкур тезисда олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилишнинг ташкилий-иқтисодий жиҳатлари тадқиқ этилган. Рақамли технологиялар асосида бошқарув жараёнларини оптималлаштириш, ресурслардан самарали фойдаланиш ва бошқарув натижадорлигини оширишнинг устувор йўналишлари асосланган.

Калит сўзлар: рақамли трансформация, олий таълим муассасалари, бошқарув тизими, ташкилий-иқтисодий механизм, рақамли технологиялар, бошқарув самарадорлиги, ресурслар самарадорлиги.

Аннотация. В тезисе исследуются организационно-экономические аспекты цифровой трансформации системы управления высшими учебными заведениями. Обоснованы приоритетные направления оптимизации управленческих процессов, эффективного использования ресурсов и повышения результативности управления на основе цифровых технологий.

Ключевые слова: цифровая трансформация, высшие учебные заведения, система управления, организационно-экономический механизм, цифровые технологии, эффективность управления, эффективность использования ресурсов.

Abstract. This thesis examines the organizational and economic aspects of the digital transformation of management systems in higher education institutions. It identifies priority approaches to optimizing management processes, improving resource utilization, and enhancing management performance through digital technologies.

Keywords: digital transformation, higher education institutions, management system, organizational and economic mechanism, digital technologies, management efficiency, resource efficiency.

КИРИШ

Рақамли иқтисодиёт шароитида олий таълим муассасалари фаолиятини самарали ташкил этиш ва бошқаришда рақамли трансформация жараёнларини жадаллаштириш муҳим аҳамият касб этмоқда. Айниқса, замонавий ахборот технологияларини бошқарув тизимига интеграциялаш, ташкилий жараёнларни оптималлаштириш ва ресурслардан оқилона фойдаланиш университетларнинг рақобатбардошлиги ҳамда институционал самарадорлигини оширишнинг муҳим омилларидан бири ҳисобланади.

Олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилиш нафақат технологик инфратузилмани модернизациялаш, балки ташкилий тузилма, бошқарув функциялари, молиявий ресурслар тақсимооти ва қарор қабул қилиш механизмларини такомиллаштиришни ҳам назарда тутди. Шу боис рақамли технологияларни жорий этишнинг ташкилий ва иқтисодий натижаларини ўзаро боғлиқ ҳолда баҳолаш ҳамда интеграциялашган бошқарув механизмларини шакллантириш долзарб илмий масала ҳисобланади.

Мазкур тадқиқотнинг мақсади олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилишнинг ташкилий-иқтисодий жиҳатларини ўрганиш, рақамлаштиришнинг бошқарув самарадорлигига таъсирини асослаш ҳамда рақамли бошқарув механизмларини такомиллаштириш бўйича илмий-амалий таклифлар ишлаб чиқишдан иборат.

АСОСИЙ ҚИСМ

Олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилиш замонавий ахборот технологияларини жорий этиш билан бир қаторда бошқарув функциялари, ташкилий тузилма, иқтисодий ресурслар ва институционал жараёнларни ўзаро мувофиқлаштиришни талаб

этади. Мазкур жараённинг асосий мақсади университет фаолиятида бошқарув қарорларининг тезкорлиги, ресурслардан фойдаланиш самарадорлиги ва таълим хизматлари натижадорлигини оширишдан иборат.

Рақамли трансформациянинг ташкилий жиҳатлари бошқарув жараёнларини қайта ташкил этиш, таркибий бўлинмалар ўртасида ахборот алмашинувини такомиллаштириш, бошқарув ваколатларини аниқ тақсимлаш ва ходимларнинг рақамли компетенцияларини ривожлантиришни қамраб олади. Иқтисодий жиҳатлари эса рақамли технологияларга йўналтирилган инвестициялар, эксплуатация харажатлари, меҳнат унумдорлиги, ресурслар тежамкорлиги ва рақамлаштиришнинг иқтисодий натижадорлигини баҳолаш билан боғлиқ.

Олий таълим муассасаларида HEMIS, LMS, ERP, HRM ва бошқа рақамли платформаларни ўзаро интеграциялаш бошқарув жараёнларини ягона ахборот муҳитида ташкил этиш имконини беради. Бунда Business Intelligence (BI) ва Dashboard технологияларидан фойдаланиш университетнинг таълим, молиявий, кадрлар ва илмий фаолиятига оид кўрсаткичларни мунтазам таҳлил қилиш ҳамда маълумотларга асосланган бошқарув қарорларини қабул қилишга хизмат қилади.

Рақамли трансформациянинг ташкилий-иқтисодий жиҳатларини қуйидаги асосий йўналишлар бўйича тизимлаштириш мақсадга мувофиқ.

1-жадвал.

Олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилишнинг ташкилий-иқтисодий йўналишлари¹

Асосий йўналишлар	Ташкилий-иқтисодий мазмуни	Кутиладиган натижалар
Ташкилий бошқарув	Бошқарув функциялари ва ваколатларини рақамли жараёнларга	Бошқарув тезкорлиги ва мувофиқлашувини ошириш

¹ Муаллиф томонидан тизимлаштирилган.

[https:// conferns.com/](https://conferns.com/)

	мувофиқлаштириш	
Рақамли инфратузилма	Ахборот тизимларини интеграциялаш ва технологик ресурсларни ривожлантириш	Маълумотлар алмашинуви ва хизматлар самарадорлигини ошириш
Молиявий-иқтисодий бошқарув	Рақамли инвестициялар, харажатлар ва ресурслар тақсимотини оптималлаштириш	Иқтисодий самарадорлик ва ресурслар тежамкорлигини ошириш
Кадрлар бошқаруви	Ходимларнинг рақамли компетенцияларини ривожлантириш	Меҳнат унумдорлиги ва бошқарув салоҳиятини ошириш
Мониторинг ва назорат	KPI, BI ва Dashboard асосида натижадорликни баҳолаш	Қарорлар асосланганлиги ва бошқарув шаффофлигини таъминлаш

Жадвалда келтирилган йўналишлардан кўринадикки, рақамли трансформациянинг самарадорлиги технологик, ташкилий ва иқтисодий омилларнинг ўзаро мувофиқлигига боғлиқ. Хусусан, рақамли платформаларни жорий этиш билан бир вақтда бошқарув жараёнларини оптималлаштириш, ходимларнинг рақамли кўникмаларини ривожлантириш ва инвестиция харажатларини иқтисодий жиҳатдан асослаш муҳим аҳамиятга эга. Тадқиқотда олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилишнинг «ташкилий диагностика — рақамли инфратузилмани интеграциялаш — бошқарув жараёнларини оптималлаштириш — ресурсларни тақсимлаш — натижадорликни баҳолаш — рақамли мониторинг» кетма-кетлигига асосланган ташкилий-иқтисодий механизмини шакллантириш таклиф этилади.

Мазкур механизмнинг дастлабки босқичида университетнинг мавжуд

бошқарув тузилмаси, рақамли инфратузилмаси, молиявий имкониятлари ва кадрлар салоҳияти баҳоланади. Кейинги босқичларда рақамли платформаларнинг ўзаро интеграциялашуви таъминланиб, такрорланувчи маъмурий жараёнлар оптималлаштирилади ва ресурслар устувор йўналишларга тақсимланади. Якуний босқичда эса рақамли трансформациянинг иқтисодий ва бошқарув натижалари KPI кўрсаткичлари асосида мониторинг қилинади.

Рақамли трансформациянинг иқтисодий самарадорлигини баҳолашда рақамли технологияларни жорий этиш ва улардан фойдаланиш харажатлари, маъмурий хизматлар таннари, меҳнат унумдорлиги ҳамда тежалган ресурсларни ҳисобга олиш мақсадга мувофиқ. Бунда инвестициялар рентабеллиги (ROI), умумий эгалик қилиш қиймати (TCO) ва харажатларнинг қопланиш муддати каби кўрсаткичлардан фойдаланиш рақамлаштириш лойиҳаларининг иқтисодий асосланганлигини баҳолаш имконини беради. Рақамли трансформация жараёнида олий таълим муассасаларининг соҳавий ихтисослашуви, молиявий мустақиллик даражаси ва технологик тайёргарлигини ҳисобга олиш зарур. Бу рақамлаштиришга йўналтирилган ресурсларни муассасанинг мавжуд имкониятлари ва стратегик мақсадларига мувофиқ тақсимлаш ҳамда бошқарув механизмларини дифференциаллаштиришга хизмат қилади.

Натижада, олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилишнинг ташкилий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш бошқарув жараёнларининг шаффофлиги ва тезкорлигини ошириш, ресурслардан оқилона фойдаланиш, маъмурий харажатларни оптималлаштириш ҳамда университет фаолиятининг институционал самарадорлигини таъминлаш учун муҳим асос яратади.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Олий таълим муассасалари бошқарув тизимини рақамли трансформация қилишнинг ташкилий-иқтисодий жиҳатларини таҳлил қилиш рақамли технологияларни жорий этиш самарадорлиги бошқарув

жараёнларини оптималлаштириш, ресурслардан оқилона фойдаланиш ва ахборот тизимларининг ўзаро интеграциялашувига боғлиқлигини кўрсатади. Рақамли трансформациянинг натижадорлигини таъминлашда технологик, ташкилий ва иқтисодий механизмларни комплекс ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга.

Тадқиқот асосида қуйидаги таклифлар ишлаб чиқилди:

Интеграциялашган рақамли бошқарув муҳитини шакллантириш — таълим, молия, кадрлар ва илмий фаолиятга оид ахборот тизимларини ягона рақамли платформа орқали ўзаро мувофиқлаштириш.

Бошқарувнинг ташкилий механизмларини такомиллаштириш — рақамли технологиялар асосида бошқарув функциялари, ваколатлар тақсимооти ва маъмурий жараёнларни оптималлаштириш.

Рақамлаштиришнинг иқтисодий самарадорлигини ошириш — рақамли инвестицияларни ROI, TCO, харажатлар тежалиши ва ресурслар самарадорлиги кўрсаткичлари асосида баҳолаш.

Рақамли мониторинг тизимини ривожлантириш — KPI, BI ва Dashboard технологиялари асосида бошқарув натижадорлигини мунтазам баҳолаш ҳамда маълумотларга асосланган қарорлар қабул қилиш механизмларини жорий этиш.

Мазкур таклифларни амалга ошириш олий таълим муассасаларида рақамли трансформациянинг ташкилий-иқтисодий самарадорлигини ошириш, бошқарув жараёнларининг шаффофлигини таъминлаш ва университетларнинг барқарор ривожланишига хизмат қилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон «Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги Фармони.
— <https://lex.uz/docs/4545884>

2. Castro Benavides L.M., Tamayo Arias J.A., Arango Serna M.D., Branch

Bedoya J.W., Burgos D. Digital Transformation in Higher Education Institutions: A Systematic Literature Review // *Sensors*. – 2020. – Vol. 20, No. 11. – Article 3291. – <https://doi.org/10.3390/s20113291>

3. Fernández A., Gómez B., Binjaku K., Kajo Meçe E. Digital Transformation Initiatives in Higher Education Institutions: A Multivocal Literature Review // *Education and Information Technologies*. – 2023. – Vol. 28. – P. 12351–12382. – <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11544-0>

4. Alvarez-Sández D., Velázquez-Victorica K., Mungaray-Moctezuma A., López-Guerrero A. Administrative Processes Efficiency Measurement in Higher Education Institutions: A Scoping Review // *Education Sciences*. – 2023. – Vol. 13, No. 9. – Article 855. – <https://doi.org/10.3390/educsci13090855>

5. Sequeira R., Reis A., Alves P., Branco F. Roadmap for Implementing Business Intelligence Systems in Higher Education Institutions: Systematic Literature Review // *Information*. – 2024. – Vol. 15, No. 4. – Article 208. – <https://doi.org/10.3390/info15040208>